

Jan de Lange uit Hellum beschrijft eerste oorlogsdagen in Winschoten: Een geweldige knal en de Posttilbrug was er niet meer

Van een onzer verslaggevers

■ WINSCHOTEN/HELLUM – Oorlog is waanzin, de Tweede Wereldoorlog noemt schrijver Jan N. de Lange, oud-landbouwer te Hellum bij Siddeburen (hij is 70), 'de grote waanzin'. Het is ook de titel geworden van zijn boek over de mobilisatie en het begin van de oorlog. De Lange bracht beide voor een belangrijk deel door in Winschoten. Hij was 20 en slim. Want z'n belevenissen uit die tijd schreef hij op. „Een soort dagboek”.

Dat boek, z'n geheugen, z'n navorsingen en gesprekken met mensen uit die tijd leidden tot het besluit de grote waanzin te beschrijven. Hij moest er moeite voor doen. De eerste drie hoofdstukken waren vlot geschreven, maar toen stakte het talent. Pas toen de *deadline* in zicht kwam, nam De Lange de pen weer op en schreef het verhaal in een keer van zich af.

'De grote waanzin' geeft de zaken zo chronologisch mogelijk weer. Het is soms een tikje filosofisch, althans De Lange deed er zijn best op. In zijn slotwoord doet hij een poging de waanzin van oorlog onder woorden te brengen. Hij komt er niet helemaal uit en dat is hem nauwelijks kwalijk te nemen, want wie wel. De Lange houdt het in dit bijzondere herdenkingsjaar bij de vorige toekomstwens die hij las op de zonnewijzer van het Vredespaleis in Den Haag: „Moogt gij slechts vredesuren aanwijzen”.

Vermakelijk

De manier waarop De Lange zijn mobilisatietijd beschrijft is onderhoudend en deels vermakelijk. Historisch is het voor Winschoters en Oostgroningers zeker interessant. De grote verdienste van het boek is dat het juist de eerste oorlogshandelingen uit de doeken doet. Daarvan is niet zoveel meer bekend. Of het allemaal exact zo gebeurd is, als De Lange het heeft opgeschreven, is niet altijd meer na te gaan. Het gedeelte over de aanstormende Duitse pantser-trein zou mank kunnen gaan aan historische juistheid. De Lange heeft drie versies gehoord hoe het die trein verging. Hij koos die van hotelier Abel Ruibing, toen een jongeling van een jaar of achttien, die op de fiets bij het station de trein had zien binnenrollen.

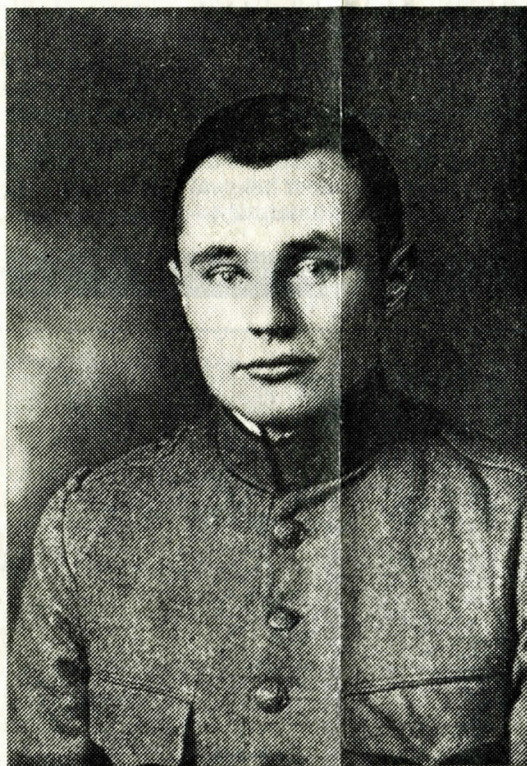

Foto: Dennis Beek

▲ Schrijver Jan de Lange toen (als jong soldaat) en nu, 70.

Een citaat. „We hadden er vanzelfsprekend wel eens over nagedacht hoe een oorlog in werkelijkheid zou zijn. Nu zouden we er echter persoonlijk mee worden geconfronteerd. We stonden als het ware even versuft te kijken en lieten de nieuwe situatie op ons inwerken. Na enige seconden namen we onmiddellijk onze maatregelen. We vuurden enige patronen in de lucht af om de mensen in de omgeving van de brug te wekken. Al spoedig kwamen sommigen naar buiten of vertoonden zich in pyama voor de ruiten. Ze kregen instructies van ons om zich te verwijderen. We draaiden de brug in de meest gewenste stand om zo dadelijk het zaakje te laten springen. Nog eenmaal keek ik naar de brug, waarop ik zoveel schreef had gezet en vele kennissen had ge-

maakt. Het zou zo meteen historie zijn. Het vuurkoord werd aangestoken en wij renden tot ongeveer 200 meter bij de brug vandaan. Het vuurkoord begon te roken, ten teken dat het brandde. Bij het slagsnoer gekomen, ging de brug binnen een seconde de lucht in. Een geweldige knal en de brug was er niet meer. Stukken hout werden ongeveer 25 meter de lucht in geslingerd. Een zwarte wolk van rook en de brug was in een ruïne herschapen. De dikke ijzeren T-balken waren doormidden gerukt als lucifers. Een treurig gezicht. Eerste blik op het oorlogsgebeuren. Allemaal hout op de weg, tot zelfs bij hotel De Nederlanden. Verder kapotte deuren en ruiten. Overall glas. De mensen kwamen verschrompeld in hun onderkleden en pyama's naar bui-

ten. Ze zagen doodsbleek en trilden over hun hele lichaam”.

Het was vrijdag 10 mei 1940, 5 uur in de ochtend. De oorlog was ook in Winschoten begonnen. De Lange beschrijft ook de eerste werkelijke oorlogshandelingen.

Het boek wordt morgen aan de burgemeester van Slochteren, B.J.M. Lebbink, aangeboden. Een dag later krijgt Winschotens burgemeester drs. J.J. Postma een exemplaar. Dat gebeurt in de herberg van het geluk uit die bange oorlogsdagen: hotel De Nederlanden. Het boek kost in de boekhandel 22,50 gulden. Er zijn 500 gedrukt, waarvan meer dan de helft in voorverkoop al van de hand ging.